

Kontrollfreaker - fra grensekontroll til sosial kontroll

Av Halvdan Haugsbakken

I Norge går debatten om hvordan kan vi best beskytte oss mot snuskede elementer - mer kontroll og hardere straffer. I det skjulte vokser det fram en global sikkerhetsindustri.

Etter terrorangrepene på USA, Spania og England, ser man konturene av en sikkerhetsindustri verdt flere milliarder kroner. I fjor ble den verdsatt til \$ 60, mens om 10 år estimeres den til mellom \$ 170 til 250 milliarder. Ifølge ledende samfunnssteoretikere lever vi i risikosamfunnet, en samfunnsform som har overtatt for industrisamfunnet. Verden er full av trusler fra alle kanter, og trenger flere eksperter og mer sikkerhet for å overleve. Levesett og samfunnets styresett angripes og legitimerer en usikker tid. Intern kontroll av innbyggere og økt grensekontroll er nødvendig. Det er ingen grunn til å tro at fokuset på sikkerhet vil avta. Utviklingen av en global sikkerhetspolitikk, kan gi søvnløse netter for bekymrede folk. Men mest interessant, innbyggers rettigheter og plikter overfor staten blir satt i et nytt lys. I et essay publisert på nettsiden Statewatch, en uavhengig stiftelse som overvåker borgerrettigheter og staten i Europa, skriver Ben Hayes og Roch Tassé om væpningen av en kommersiell, global sikkerhetsindustri. Det er god grunn til å høre på det de har å si.

De multinasjonale selskapene

For det første er det nødvendig å fortelle om den, fordi man vet lite om den. Den økonomiske veksten i industrien er i stor grad oppmuntret av nasjonale og interstatlige regjeringer, som EU og USA. Regjeringene bevilger store pengesummer til forskning og utvikling av nye løsninger på sikkerhetssystemer. Multinasjonale selskaper konkurrerer om kontrakter, deltar i pilotprosjekter og får subsidier. Utviklingen foregår i privat regi, der nasjonalstaten er nærmest skilt ut fra rettslig ansvar. Dette er noe selvmotsigende, da sammenvevingen av stat og multinasjonale selskaper er en av de fremste symbolene på globalisering. For perioden 2006 til 2010 har den amerikanske regjeringen øremerket \$ 25 milliarder til forskning, mens EU allerede har satt av \$ 2 milliarder på sitt sikkerhetsbudsjett for perioden 2007- 2014. De tradisjonelle våpenleverandørene leder an, men etter hvert er IT og telecom-sektoren trukket inn. Boeing, Lockheed Martin, Raytheon, Northrop Grumman, Ericsson, Seisint, Accenture og Unisys er noen av selskapene, mens i Europa er Thales, EADS, Finmeccanica og Sagem med. Ifølge Statewatch er over 60 prosent av pilotprosjektene på EUs sikkerhetsbudsjett for 2004 til 2006, ledet av våpenleverandører.

Fra beskyttelse til kontroll

Utviklingen av ny teknologi aktualiserer ikke bare hvordan sikkerhet skal brukes, vedlikeholdes og utvikles. Den setter også lys på nødvendigheten av den. Er det andre steder man burde konsentrere sine ressurser? Hva med miljøvern eller

bekjempelse av fattigdom? Hayes og Tassé skisserer et dystert bilde, et bilde der man går mer i favør av kontroll enn beskyttelse av befolkningen. Industrien kalles nå for "sikkerhets-industri-komplekset", et begrep med paralleller til Dwight Eisenhowers advarsler om det såkalte "militær-industrielle-kompleks". Før Eisenhower gikk av som USAs president, advarte han mot oppbyggingen av en militærindustri, en militærindustri som profiterte på Den kalde krigen. Mens industrikomplekset under Den kalde krigen utviklet våpen som skulle beskytte mot potensielle invasjoner, har sikkerhetsindustrien i dag et fokus på direkte bruk av teknologi. Dette omfatter bruk av teknologi mot et stort utvalg av fiender, både reelle og forestilte. I USA og Europa fremmes forslag til sikkerhetssystemer som grenser til science-fiction. Regjeringer i øst og sør, så vel som i nord og vest, stiller seg positive til bruk av nanoteknologi (for eksempel implanterte sensorer) og kontroll av folkemengder gjennom å sende ut konsentrerte doser av mikrobølger.

Rigid grense- og internkontroll

Påstandene kan lett avfeies. For å danne seg et bilde av regimet, kan man rette oppmerksomhet mot grensekontroll. EU forsvarer sine grenser gjennom et politi- og militærprogram med uklar legitimitet. Dette involverer bruk av marinebåter, radarsystemer, flypatruljering, oppsetting av piggtrådgjerder, etableringen av tilbakesendingsavtaler og drift av såkalt transittsentre for ulovlige immigranter. Patruljeringen strekker seg nå fra Hellas og Kypros i øst til den vestafrikanske kysten. På trappene er forslaget om å utvikle patruljefly som skal overvåke de ytre grensene. Europas største produsenter av kampfly har gått sammen i eget konsortium, under navnet *Dessault Aviation*, for å introdusere pilotløse fly med oppgave å identifisere potensielle "ulovlige immigrantbåter". Men i USA har de kommet lengre. Grensekontrollen der tar form i en ny murgrense. Langs den amerikansk-meksikanske grensen bygges et gjerde som skal hindre udokumenterte immigranter å ta seg inn i mulighetenes land. Og det går litt lengre. USA har planer om å hermetisk lukke sine grenser. Flyprodusenten Boeing signerte en kontrakt på \$ 8 dollar som involverer utviklingen av et "virtuelt" gjerde. Gjerdet vil bestå av bevegelsessensorer, infrarøde kameraer og vaktårn. I tillegg planlegger USA opptrapping av grensekontroll til sjøs gjennom patruljering, øvelser og utviklingen av nye fly og helikoptre.

Global totalinternkontroll

Rigid grensekontroll handler også om å etablere streng internkontroll av befolkninger. Et digitalt og interaktivt passystem eller forslag om nasjonale identitetskort, er eksempler. Det biometriske passystemet som nå er på full veg inn i EU, legger grunnlaget for en ny, effektiv måte å overvåke på. EU har fått gjennomslag for at alle som vil ha nytt pass i løpet av 2007 må lagre fingeravtrykk. Statewatch spår at i løpet av det neste tiåret vil halvparten av EUs befolkning ha fingeravtrykkene i pass. Flyktninger, ulovlige immigranter og asylsøkere har siden 2000 blitt skannet for fingeravtrykk, fingeravtrykk som snart vil bli koblet sammen til et stort europeisk politidatanettverk. I England, for eksempel, er politiet utstyrt med fingeravtrykkskannere som kan fastslå identitet. Dette inngår også som del av et

pilotprosjekt. Den globale politikontrollen gjør dypere innhogg i privatlivet. Statlige etterretningstjenester har i dag adgang til personregistre i banker og flyselskaper. I flere tilfeller har amerikanske myndigheter adgang til passasjerlister, og kan, utrolig nok, finne ut hvilken mat man har bestilt!

Hvor vil dette ende?

Listen er mye lengre med forslag til tiltak og reelle scenarier. I kjølvannet av Krigen mot terror, er begreper som "politistat" og "sosial kontroll" tatt mer og mer i bruk. Enkelte vil avskrive dem som uttrykk på konspirasjonsteorier. Men i en verden dominert av kontroll, er konspirasjonsteorier fullstendig logiske.

Januar 2007 (©) Haugsbakken Publikasjoner